

Ondřej Parýzek, Organizace a vývoj správy na železnici od konce 2. světové války do roku 1960

(pro celostátní soutěž jde o výběr z předchozí bakalářské práce, obhájené v roce 2018)

Posudek vedoucí bakalářské práce

Ke zpracování předmětného tématu přistupoval O. Parýzek, student kombinovaného studia FF UJEP v Ústí nad Labem a zároveň dlouholetý pracovník na železnici, s velkým osobním nasazením. Pro celostátní studentskou soutěž vybral ze své šíře zaměřené bakalářské práce „přelomové“ období 50. let. Aby je mohl zodpovědněji pojednat, začíná pochopitelně svůj výklad situací bezprostředně po ukončení světové války, kdy železniční doprava podléhala znovu (tak jako koncem 1. ČSR) v nejvyšší instanci Ministerstvu dopravy.

Po tzv. Vítězném únoru a přeměně Československých drah na Československé státní dráhy v roce 1950 však docházelo v souvislosti s politickým diktátem a napodobování sovětských vzorů nejen ke hledání vhodného organizačního modelu v nejvyšší rezortní úrovni, ale rovněž přímo v organizaci jednoho z hlavních dopravních sektorů, totiž železniční správy a dopravy.

Ať již byla železnice podřízena jednotnému ministerstvu dopravy anebo krátce (od roku 1952 do roku roku 1953) samostatnému ministerstvu železnic, zajištění všech jejích nezbytných funkcí vyžadovalo složitou strukturu. V nižším stupni byla železnice řízena několika oblastními ředitelstvími státních drah (se sídly rovněž na Slovensku). Ačkoli prvořadá byla „správa politická“, bylo zapotřebí zajistit fungování všech nezbytných technických úseků - kromě dopravy a přepravy i železniční traťové hospodářství, lokomotivní, vozové a dílenské hospodářství, výrobu, dopravní stavebnictví, sdělovací a zabezpečovací zařízení, nově i správu dopravního zdravotnictví a specializované sektory požární a ozbrojené ochrany. Proto v rámci ministerstva fungovaly i různé podniky jemu podřízené a dále specializovaná odvětví a hospodářské jednotky správy dráhy.

Postupné změny líčí student velmi detailně za využití náležitých pramenných materiálů uložených v Národním archivu, především pochopitelně z fondu Ministerstva dopravy (potažmo Ministerstva železnic) a v něm zachovaných podrobných výročních zpráv, z nichž některé byly teprve v nedávné době odtajněny. Naznačuje, že nový dvojstupňový model – Ministerstvo dopravy a Správa dráhy byl poprvé vyzkoušen v oblasti Ústecké dráhy v roce 1958. Působnost ministerstva zajišťovala dohled nad železnicí svým útvarem železničním a do působnosti správy dráhy byla převedena agenda dopravy a přepravy a sestavování jízdních řádů, záležitosti organizace práce, technologie a stanovení potřeb pracovníků železničních stanic. Dráhy se transformovaly na samostatné hospodářské jednotky s podnikovým rozpočtem. Nejvyšším článkem dohlížejícím na provozní práce se stalo ústředí železniční dopravy a následovala i úprava vztahů mezi železničními stanicemi a službou dopravy a přepravy. V tomtéž roce také odloučením provozu jídelních a lůžkových vozů od Čedoku vznikl samostatný podnik „ČSD – Jídelní a lůžkové vozy“.

Na změny realizované koncem 50. let pak mohl navazovat další vývoj, na jehož začátku stálo v roce 1960 sloučené Ministerstvo dopravy a spojů, čímž rovněž skončila na Slovensku samostatná působnost slovenského Poverenectva dopravy.

O. Parýzek tedy v předkládané práci pojednává organizaci a správu železniční dopravy od roku 1945 právě po zmíněný rok 1960. Přestože nejde o dlouhé období, bylo naplněno četnými úpravami v organizaci a správě jednotlivých segmentů železniční dopravy, které se

odvíjely „od potřeb doby“. Kladem textu je bezesporu důkladný popis těchto změn, založený na studiu dosud badatelsky jen sporadicky využitých pramenů, jakož i připojení četných organizačních schémat, která student sám sestavoval na základě zmíněných výročních zpráv a která usnadňují dalšímu uživateli lepší orientaci v objektivně spleťtí problematice.

Předkládaný text (upravený výtah z bakalářské práce) je dle mého soudu vhodný pro zařazení do celostátního kola studentské soutěže. Věřím, že i v případné diskusi by student O. Parýzek mohl totiž uplatnit své bohaté vlastní zkušenosti, které mu dovolují porovnávat současný stav s organizačními základy položenými v 50. letech minulého století.

29. 4. 2021

Doc. PhDr. Ludmila Sulitková, CSc.